

Jens Brøsted, Et beskåret hjemmestyre - et kritisk essay om den grønlandske hjemmestyreordning, København: Rhodos 1979. 149 s., 68 kr.

Det er en væsentlig bog, Jens Brøsted har skrevet så hurtigt efter hjemmestyrekommissionens arbejdes afslutning, og bogen angiver de problemer, som hjemmestyret ved dets indførelse på forhånd måtte anses for at kunne løbe ind i. Den overordnede problemstilling er, hvorvidt hjemmestyret bliver af mere varig karakter i sin nuværende form. Brøsted konkluderer, at medmindre der udvises meget stor fleksibilitet fra både dansk og grønlandsk side, er hjemmestyrets nuværende form for snæver til at indløse grønlændernes egentlige krav om højere grad af kontrol over egne forhold. Det er dette forhold, der gør hjemmestyret beskåret. Flexibiliteten er mulig ved en meget vid fortolkning af den nuværende lov, påviser Brøsted, men det kræver en ganske anden indstilling fra dansk side end den, der direkte og indirekte kommer til udtryk i kommissionens betænkning. Det er afdækningen af de danske holdninger, som betænkningen og loven afspejler, der udgør det analytiske tyngdepunkt i bogen.

I sin analyse inddrager Brøsted en lang række aspekter i en essayform, der betyder en utvetydig tilkendegivelse af forfatterens holdninger, hvilket står i oplagt modsætning til fremstillinger af tilsvarende emneområder, for eksempel kommissionens betænkning. I øvrigt sker analysen dels snævert omkring de væsentligste af kommissionens beslutninger, dels inddrages nogle forklarende teorielementer.

Den snævre analyse indeholder en gennemgang af vigtige kommissionsbeslutninger og af, hvordan de er udmøntet i loven. Der påvises dels fortolkningstvivil (især i råstofordningen) ved en for essayformen usædvanligt grundig juridisk behandling, og dels afgørende nydannelser og deres betydning i den politiske kamp. I dette er indflettet en omfattende bearbejdning af kommissionens dokumenter, for at sammenstykke et billede af under hvilke (hvis) præmisser beslutningerne løser de problemer, der er blevet påpeget under den gamle grønlandske ordning. Det er således en nok så kompleks og yderst velinformeret analyse, der sker på det helt snævre niveau, der udgøres af hjemmestyrekommissionens betænkning.

Udover den snævre betænkninganalyse indeholder bogen et noget mere diffust net af delteorier. Rammen om det er konstateringen af, at grønlænderne er et oprindeligt folk og dermed har rettigheder, som de ikke skal have tildelt af nogen fremmed stat. Det er hermed muligt at sige om hjemmestyret er stærkt eller svagt i absolut forstand i forhold til de oprindelige rettigheder. Begrebet om de oprindelige rettigheder stykkes sammen dels fra amerikansk retspraksis overfor indianerne, dels ved henvisninger til FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder, og endelig ud fra folkeretlig teori om delvis statslig suc-

Jens Brøsted, Et beskåret hjemmestyre - et kritisk essay om den grønlandske hjemmestyreordning, København: Rhodos 1979. 149 s., 68 kr.

Det er en væsentlig bog, Jens Brøsted har skrevet så hurtigt efter hjemmestyrekommissionens arbejdes afslutning, og bogen angiver de problemer, som hjemmestyret ved dets indførelse på forhånd måtte anses for at kunne løbe ind i. Den overordnede problemstilling er, hvorvidt hjemmestyret bliver af mere varig karakter i sin nuværende form. Brøsted konkluderer, at medmindre der udvises meget stor fleksibilitet fra både dansk og grønlandsk side, er hjemmestyrets nuværende form for snæver til at indløse grønlændernes egentlige krav om højere grad af kontrol over egne forhold. Det er dette forhold, der gør hjemmestyret beskåret. Flexibiliteten er mulig ved en meget vid fortolkning af den nuværende lov, påviser Brøsted, men det kræver en ganske anden indstilling fra dansk side end den, der direkte og indirekte kommer til udtryk i kommissionens betænkning. Det er afdækningen af de danske holdninger, som betænkningen og loven afspejler, der udgør det analytiske tyngdepunkt i bogen.

I sin analyse inddrager Brøsted en lang række aspekter i en essayform, der betyder en utvetydig tilkendegivelse af forfatterens holdninger, hvilket står i oplagt modsætning til fremstillinger af tilsvarende emneområder, for eksempel kommissionens betænkning. I øvrigt sker analysen dels snævert omkring de væsentligste af kommissionens beslutninger, dels inddrages nogle forklarende teorielementer.

Den snævre analyse indeholder en gennemgang af vigtige kommissionsbeslutninger og af, hvordan de er udmøntet i loven. Der påvises dels fortolkningstvivil (især i råstofordningen) ved en for essayformen usædvanligt grundig juridisk behandling, og dels afgørende nydannelser og deres betydning i den politiske kamp. I dette er indflettet en omfattende bearbejdning af kommissionens dokumenter, for at sammenstykke et billede af under hvilke (hvis) præmisser beslutningerne løser de problemer, der er blevet påpeget under den gamle grønlandske ordning. Det er således en nok så kompleks og yderst velinformeret analyse, der sker på det helt snævre niveau, der udgøres af hjemmestyrekommissionens betænkning.

Udover den snævre betænkninganalyse indeholder bogen et noget mere diffust net af delteorier. Rammen om det er konstateringen af, at grønlænderne er et oprindeligt folk og dermed har rettigheder, som de ikke skal have tildelt af nogen fremmed stat. Det er hermed muligt at sige om hjemmestyret er stærkt eller svagt i absolut forstand i forhold til de oprindelige rettigheder. Begrebet om de oprindelige rettigheder stykkes sammen dels fra amerikansk retspraksis overfor indianerne, dels ved henvisninger til FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder, og endelig ud fra folkeretlig teori om delvis statslig suc-

cession. Måleinstrumentet forfines via nogle overvejelser på grundlag af materiale om forholdene for inuit i Alaska og Canada, om hvilke funktioner forskellige former for hjemmestyre kan varetage. Desværre er dette arbejde ikke ført helt tilbunds eller logisk fuldenndt, men der gives en klar fornemmelse af et kontinuum fra fuldstændig selvstændighed til fuldstændig underlæggelse i juridisk forstand i forholdet til et fremmed folk/stat, ligesom der etableres et alternativ til kommissionens stærke tilknytning til den færøske ordning.

Det bliver med Brøsteds udgangspunkt, der er diametralt modsat den udbredte tankegang om hjemmestyret som en dansk gave, også klart, at der er tale om en kamp, hvor hver part har interesser, hvis konkrete udformning i større eller mindre grad står i modsætning til hinanden. Bedst kendt og af størst betydning er vel råstofområdet, som her får en fyldig behandling, men det er også interessant at følge Brøsteds fremstilling af, hvordan Ministeriet for Grønland - næsten inden den grønlandske hjemmestyrebevægelse er kommet i gang - forbereder "hjemmestyre" på en række områder. Det vises, at det sker i forlængelse af dels den danske stats rationaliseringsbestrebelse, og dels de legitimeringsproblemer de store sociale problemer giver for den danske stat. Det er da også karakteristisk, at disse tiltag ikke berører fundamentale træk i rigsenheden. Det er Brøsteds fortjeneste at vise, hvordan kommissionens arbejde i det hele taget er styret af præmisser, der i høj grad er givet af den ene part, nemlig den danske stat, repræsenteret af Ministeriet for Grønland.

Brøsted får med sit udgangspunkt endvidere belæg for af systematisere modsætningerne som værende mellem 2 "statslige" aktører med hver deres ståsted, og han viser hvordan disse ståsteder modsvares af forskellige analyseformer, henholdsvis den danske stats funktionelle systemteori og grønlandernes gruppe-/ethnicitetsmodel. Brøsted får videre konkret vist, at disse analysemodeller i sig selv har et tydeligt indhold af politiske målsætninger. Hvorfor netop de analysemodeller anvendes, og hvilke videnskabelig/ideologisk status de har, herunder på hvilken baggrund de er udviklet, er problemstillinger, der ligger uden for bogens rammer. Men når modellerne anvendes som systematiserende redskaber, ville blot er kort påpegnings af sådanne problemer være på sin plads. Det ville det så meget mere, som en sådan påpegnings viser hen til statsaktørtilgangens snæverhed og overhovedet grænserne for aktørbetragtninger.

Det er godt, at Brøsted har valgt et ekspliciteret og klart udgangspunkt, og at han systematiserer sin undersøgelses resultater, så de ikke bliver i luften frit svævende fakta, men netop bliver bragt i en relevant politisk sammenhæng. Det, jeg synes mangler, er en præcisering af, at de 2 aktører ikke blot er udtryk for 2 forskellige tankemåder, men at deres aktiviteter også er resultat af

historisk-materielle udviklinger. Brøsted er netop inde på, at hjemmestyret skal tilkæmpes, men hvorfor skal det det, hvad er det for danske interesser grønlanderne er oppe mod, og som i høj grad udtrykkes i Ministeriet for Grønlands og de danske medlemmer af kommissionens standpunkter? De danske interesser kommer hos Brøsted netop til at stå som klare, formulerede, nationale enhedsinteresser, hvor det var mere rimeligt også at se dem som bestemte klassers og kapitalfraktioners interesser i at bevare akkumulationsmuligheder i form af blandt andet råstoffer og markedstilgang, såvel i dansk som i EF-regie. Tilsvarende ville en analyse af de grønlandske materielle vilkår afsløre, at grønlanderne heller ikke har homogene interesser i en frigørelse fra Danmark. Også Grønland er, omend på en mere uklar måde end Danmark, et klassesamfund.

I stedet for den ovennævnte materielle analyse, går Brøsteds analyse ud på, at på grønlandernes side er interesserne afstukket af begrebet om oprindelige rettigheder. På den danske side har han intet tilsvarende begreb, og han kan derfor ikke præcisere en ramme endsige en grænse for de danske interesser. Som supplement til sin analyse indfører Brøsted en veldokumenteret applicering af en socialpsykologisk teori om kolonisyndromer, som på den ene side gør de koloniserede (grønlanderne) psykologisk svage i forhandlinger med kolonisateurerne (danskerne), og på den anden side giver kolonisateurerne muligheder for at hævde at være i overensstemmelse med de (spagt fremførte) grønlandske ønsker. Det er rigtigt og godt at fremhæve, at sådanne mekanismer har spillet ind under hele processen frem mod det nuværende hjemmestyre, men det er ikke så godt ikke at se at forhandlingerne også var under stærk indflydelse af modsatte frigørelsesstrømninger, og at begge forhold har en nok så materiel baggrund i dansk politik i Grønland siden koloniseringen.

Med det ovenstående menes ikke, at Brøsted skulle have skrevet en helt anden bog; tværtimod er den foreliggende et væsentligt første bidrag i den videre debat og det fortsatte analysearbejde. Forklaringerne i bogen kan blot ikke stå alene, da de i sig selv giver et for uklart billede af, hvad der skete i hjemmestyrekommisionen. Analysen må forklaringsmæssigt placeres i en bredere sammenhæng, for at den virkelig kan indfri sin mission som afsæt for grønlandernes videre kamp, dels for at få hjemmestyret til at fungere, og dels for at få nedbrudt de snævre rammer om hjemmestyret, som kommissionen har lagt.

Johannes Michelsen